

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Η ΠΟΛΙΣ ΠΟΥ ΠΕΘΑΙΝΕΙ

Πώς ήκμασε, παράθηκε και σέβναι μια Έλληνική πόλις. Τό χρονικό τού Λαυρίου και τών μεταλλείων του. Τά γεγονότα τού 1863 και τού «Λαυρεωτικό ζήτημα». Παρά λίγο ναυτικός άπεκλεισμός. Όπου έπεμβαίνει ό Συγγρός. Ο χρυσοθήρας Σερπιέρης και ή Έταιρία του. Ένα χρηματιστηριακό κέλλο πού δημιουργεί συμφόρες. Τι είπε ό Κομμουνδούρος στό Συγγρό. Οι θησαυροθήρες και ή κληρονομία Μερζίνη.

ΛΛΟΙΜΟΝΟΙ!.. Η πόλις πού πεθαίνει είνε τού Λαύριου. Όσοι τού γνώρισαν στις πλούσιες, στις εύτυχιόμενες μέρες τού—πρό σαράντα ετών—και τó έπισκεφθοῦν σήμερα, θά σφιχτή ή καρδιά τους. Τά περισσότερα σπίτια του είνε κλειστά και μισογκρεμιμένα, οι δρόμοι ερημοί, ή καμινάδες τών μεταλλουργείων του δέν καννίζουν και φαίνεται σαν μία νεκρούπολις. Καί όμως υπήρξε έποχή πού τού Λαύριου είχε συγκεντρώσει τήν προσοχή όχι μόνον όλης τής Έλλάδος, αλλά και τήν παγκόσμια. Όλοι έπίστευαν ότι εκεί, στην άκρη τής Έατικής χερσονήσου, υπήρχε μία νέα Άλάσκα, και όλοι οι Έλληνες είχαν μεταβλήθι σε χρυσοθήρες—σε κυνηγούς τού χρυσαφιού. Θά διηγηθοῦμε λεπτομερώς τήν περιέργη αὐτή ιστορία.

Οί χρυσοθήρες στην Έλλάδα, όπως και σε όλο τόν κόσμο, υπήρξαν πάντοτε πολυάριθμοι, γιατί ένα μεταλλείο, όταν πέτυχη, μπορεί νά κάνει γρήγορα τόν δικοκτητή του θαθύπλουτο. Στόν τόπο μας έχουμε τέτοια παραδείγματα ανθρώπων, οι όποιοι ένώ ήσαν πάμφτωχοι, έδηλώσαν μεταλλάξει κ' έγιναν πλουσιώτατοι. Ένα από τά παραδείγματα αὐτά είνε και ό μακαρίτης Σερπιέρης, πού ό άνδρας τού ύψωνάται στην πλατεία τού Λαυρίου. Από άπλός εργάτης, έγινε μεταλλειολόγος, έπειτα μεγαλοβιομήχανος και με τά μετਾਲεία τού Λαυρίου σωστός Κράτος.

Η έπιτυχία αὐτή τού Σερπιέρη δημιουργήσε τήν δίχα τής χρυσοθηρίας στην Έλλάδα και ένγνώρισε σ' αὐτή τίς πρώτες συγκινήσεις τού Χρηματιστηρίου.

Τά Λαυρεωτικά μετਾਲεία ήσαν γνωστά στους άρχαίους. Κατά τήν εποχή μάλιστα τών Περσικῶν πολέμων θρίσκονταν σε τόση άκμή, ώστε εκίνησαν τόν φθόνο τών Σπαρτιατῶν. Άνῆκαν στην Άθηναϊκή Πολιτεία. Είκοσι χιλιάδες δούλοι εργάζονταν στό Λαύριο για λογαριασμό τού Κράτους τών Άθηνῶν, πού είχε εισοδήμα ως 600 χιλιάδων χρυσῶν βραχμῶν κάθε χρόνο. Από τήν πώληση τού Λαυρεωτικού άργύρου, ό Θεμιστοκλής έναυπήγησε τόν περίφημο στόλο, πού έδοξάστηκε στη Σαλαμίνα. Καί από τά εισοδήματα αὐτά, ό Περικλής έχτισε τόν Παρθενώνα. Στίς παραμονές τού Πελοποννησιακού πολέμου, δέκα χιλιάδες τάλαντα (δηλ. 60.000.000 χρυσῆς δραχμῆς) εβυλάγονταν μέσα στό Θησαυροφυλάκιο τής Άκροπόλεως. Άργότερα όμως σιγά-σιγά, έπήλθε ή παρακμή, ή Έλλάς υπεδοβλώθη και τού Λαύριου έσθυσε. Ο Πανασινάς τó άναφέρει πειθ' ως άπλή γεωγραφική θέσι άφού στόν καιρό του είχε ερημωθῆ.

Έξαφνα, στό 1863, ό Σερπιέρης, Ίταλός τήν καταγωγή και ό Γάλλος Ρου Φρανιές ήξήσαν από τού Έλληνικό Κράτος τó δικαίωμα εκμεταλλεύσεως 12 χιλιάδων στρεμμάτων τού Λαυρίου και πέτυχαν τήν άδεια νά ενεργήσουν μεταλλευτικές εργασίες. Η Έταιρία τούσ κυρίως έπρόκειτο νά εκμεταλλευθῆ τίς κατ'αβθολάδεις, δηλ. τά ύπολειμματια τών άρχαίων, πού εκείνοι δέν είχαν τά τεχνικά μέσα νά τά εξαγαθοῦν και τ' άπέρριπταν ως άχρηστα στό γύρω θούνα.

Η παραχώρηση όμως αὐτή εδημιούργησε τήν περίφημη «Υπέθειο τού Λαυρίου», ένα τεράστιο για τή μικρή τότε Έλλάδα διπλωματικό ζήτημα, πού έβριξε τρία Υπουργεία και γέμισε τήν Έλληνική φαντασία με διάφορα μυθεύματα. Όλοι οι Έλληνες—και οι πιο μορφωμένοι άκόμα—έπίστευαν ότι οι ξένοι είχαν αναμνηστήρι για ν' αρπάξουν τούς άμυήτους θησαυρούς. Υπήρχαν τότε διάφοροι πού ύπεστήριζαν ότι ή εκθωλάδες τού Λαυρίου περιείχαν τόση ποσότητα άργύρου, ώστε δέν ήταν δύσκολο νά γίνουν όλοι οι Έλληνες πλούσιοι: «Θά κολυμπήσουμε στό άσμη!» λέγανε.

Τήν πεποίθησι περί τής ύπάρξεως τέτοιου θησαυρού τή εδημιούργησε κυρίως ή ανάμιξις στό ζήτημα αὐτό δύο πρεσβευτῶν: τού Γάλλου Ίουλίου Φερρῶ και τού Ίταλού μαρκησιου Μιλιοράτι. Οι δύο πρεσβευταί, έπειδή ύπεστήριζαν τά συμφέροντα τών δύο δυοθενῶν των με πολλή ενεργητικότητα, εκίνη-

σαν άκόμη περισσότερο τίς ύποψίες ότι πρόκειται για πλούτο άνυπολόγιστο, ότι ή γῆ τού λαυρίου κρύβει τούς θησαυρούς τού Σεβάχ τού Θαλασσινοῦ. Γέλος, τού πολύτλοκο «Λαυρεωτικό ζήτημα»—πού παρά λίγο νά δημιουργήσῃ μεγάλες διπλωματικές περιπλοκές, ίσως και άποκλεισμό—ελύθηκε με τήν έπέμβασι τού εθνικού ευεργέτου Άνδρέα Συγγρού. Ο Συγγρός έπλήρωσε στην Έταιρία Ρου και Σερπιέρη 12 εκατομμύρια δραχμῆς και συνέστησε μία Έλληνική Έταιρία, ή όποια ανέλαβε τήν εκμετάλλεσι τού Λαυρίου μ' Ευρωπαϊκά μηχανήματα και χιλιάδες εργάτες.

Η Έλληνική Έταιρία εξέβησε σε δημοσία έγγραφη 50.000 μετοχές. Τό τί έγινε όταν άρχισε ή έγγραφη δέν περιγράφεται. Οι Άθηναίοι έμέθυσαν από κερδομανία και τού μεθῆσι αὐτό μετέδθη από τήν Άθήνα στην Κωνσταντινούπολι. Για πρώτη φορά από τής συστάσεως τού Έλληνικού Βασιλείου, έστάλη από τó έξωτερικό, σε χρηματοδέματα, ποσόν άνερχόμενο σε τρία εκατομμύρια χρυσά φράγκα, τά όποια έστειλαν οι Κωνσταντινουπολίτες για νά έγγραφούν στις μετοχές τής «Εταιρίας Μεταλλουργείων Λαυρίου». Γρήγορα, αὐτί τών 50.000 μετοχῶν, τó κοινόν έγγραφή για 600 χιλιάδες μετοχές! Από τίς έγγραφές αὐτές ή δίχα τού κέρδους μεγάλωνε κάθε μέρα και ή μετοχῆς υπερτιμωτό. Τό κεραιείο τής «Ωραίας Έλλάδος» είχε μεταβλήθι σε πρόχειρο Χρηματιστήριο. Έκει, πούσινταν και άγοράζονταν Λαυριακές μετοχές, δηλαδή ουσιαστικά γινόταν άγοραπωλήγια...άέρος, γιατί ή πωλήσεις και ή άγορές ήσαν δεκαπλάσιες από τόν αριθμό αὐτῶν μετοχῶν. Έτσι, ένώ ή αξία κάθε μετοχῆς ήταν 100 δραχμῆς, σε λίγες μέρες έφτασε στις 1000!

Έπειδή δέ οι Άθηναίοι ήσαν πρωτόπειροι σε τέτοια, τó χρηματιστικό παιγνίδι πέτυχε θαυμάσια. Άλλά ή υπερτιμωτο μετοχῶν στό δεκαπλάσιο τής αξίας τους, δέν ήταν πράγμα άσήμαντο για μία νεοσύστατη και φτωγή κοινωνία, όπως ή Άθηναϊκή. Η πρωτεύουσά μας ήταν μικρή τότε. Μόλις είχε

πενήντα χιλιάδες κατοίκους και με 80 δραχμῆς μπορούσε κανείς νά νοίκιασῃ ολόκληρο σπίτι στην οδόν Σταδίου. Τά επακόλουθα λοιπόν ήσαν πολυδυσάρεστα: Από τήν Κωνσταντινούπολι είχαν ένοικήσει στός Άθηνas πολλοί Φραγκολεβαντινοί χρηματιστίες, από τó περίφημο Χαβισάοχανο—τό άνεπίσημο Χρηματιστήριο—και έπαίαν μετοχές με δλη τήν πανουργία πού τους διακρίνει. Άριστοτέγνες στό κόλπα, καθώρθοναν σε λίγες μέρες νά κάνουν τούς Άθηναίους νιέφι! Πολλοί νοικοκυραίοι καταστράφηκαν, μικροπερικοιές εξεστρίθησαν, σπίτια πούληθηκαν, προίκες κοριστιῶν, οικογενειακά κειμήλια, όλα παραδόθηκαν θορά τού χρηματιστηριακού Μινιατάουρου. Κι όταν ή μετοχῆς τού Λαυρίου καταρκόλησαν, κόσμος και κοσμάκης θρέβηκε στό δρόμο. Άνθρωποι εύποροι, έμειναν άπένταροι!..

Όταν οι άγορασταί τών υπερτιμημένων «χαρτιῶν» κατάλαβαν ότι...αἰθθαρες ό θησαυρός, έξοπισσε θρηγος και κοπέτος, γενική κατακραυγή εναντίον τού Συγγρού, άγρια λαϊκή άναστάσι, πού τήν υπεδαύσαν δυο αντίπαλοί του: Ο Στεφανόβης Σκυλίτσος και ό Άριστέιδης Μπλατατζής. Αὐτοί, έπειδή δέν είχαν λάβει μέρος στην έπιχείρησι, εξεστράτευσαν κατά τού Συγγρού και έσηματίαν τέτοια άτιμόφρατα, ώστε ό Τύπος και ή Κοινωνία έμειναντο εναντίον του «δία τήν γύμνωσιν τῶν Άθηναιῶν ν καί τήν άρπραγήν τού ούδημοσίου θησαυρού» κατά τήν εκφρασι μιας έφημεριδος τής έποχής.

Ο Συγγρός ήταν κατάπληχτος για τήν καταφορά τού Τύπου εναντίον του. Ένώ ένόμιζε ότι είχε εξυπηρετήσι τήν πατρίδα τού σε μία ύπόθεσι τόσο υπεροδεμένη, ώστε και επέμβασι τών Ξένων Δυνάμεων ν' άπειλείται, έβλεπε τώρα ότι εκινδύνεσε νά...Λυντασισθῆ! Κατέφυγε, λοιπόν, στόν άείρηνηστο Άλέξανδρο Κομμουνδούρο παραπονούμενος.

—Μέ ύβρίζουν, κύριε Πρόεδρε, είπε. Όλες ή έφημεριδες τάχυνε μαζί μου.

Και ό Κομμουνδούρος τού άπάντησε: —Σε νόμιας περισσότερο έξυμνω. Δέν χείρασαι πού σε θρίζουν; Αὐτό θά πῆ ότι σε λογαριάζουν... Λοιπόν, μάθε ότι στόν τόπο αὐτό, άν δέν σε θρίζουν, σημαίνει ότι δέν αξίζεις τίποτα!..

"Εται ο Συγγρός παρηγορήθηκε για την εναντίον του κατακραυγή και εξακολούθησε το όλο του...έθνικου ευεργέτη.

Η παράλογες ελπίδες που γεννήθηκαν στην ψυχή του λαού για τ' άμυθητα κέρδη των Λαυριακών μετοχών, μετέφεραν τις χρηματιστηριακές συνήθειες στην Ελλάδα, το κυνήγι του εύκολου κέρδους, τη μαγία της χρυσοθήρας. "Όλοι οι ώριμοί άνθρωποι μεταλλάχτην. Κάθε καρδοστασιασμένος, άφινε τη δουλίτσα του κ' έπαιρνε τὰ θουά, σκαλιζόντας τὰ χρώματα ν' ανακαλύψη πολυτίμητα μέταλλα. Άλλοι έμίσθωναν έργατες κ' έκαναν άνασκαφές στα χωράφια τους κ' όλους τους είχε πιάσει ο μεταλλευτικός πυρετός. Το περίεργο δέ είναι, ότι γρήγορα ή χρυσοθήρια μετεβλήθη σέ θησαυροθήρια. "Αρχισαν νά ζητούν κρυμμένους θησαυρούς, τής αρχαίας ή τής Τουρκικής έποχής. "Από τις έπιχαρίες έρχόντουσαν ειδήσεις, ότι διάφοροι γεωργοί, σκάθων, τού τω χωράφι τους, ανακάλυψαν τάχα σωρούς από χρυσές λίρες. "Ισπανικά κολωνάκια, ντούπιες, φλωρία. Το "Άργος άναστατώθηκε με το παραμύθι, ότι: ένας περβολόρης, Ντούλιας υνόματι, θρήκε στον κήπου του ένα κιούπι γεμάτο χρυσάφι!...

Έπειτα, άρχισε ή τυχοδιωκτική μαγία τής αναζητήσεως κληρονομιών. Περίφημη, π. χ., έμεινε ή υπόθεση τής κληρονομίας Μοροζίνη. Φαίνεται, ότι πρό 250 έτών, πέθανε κάποιος Μοροζίνης, άκληρος, άφίνοντας κολοσοαία περιουσία σέ χρήματα και χτήματα. "Ήταν εύγενής Βενετσάνος, ή περιουσία του έμεινε άζήτητη και έπρεπε νά θρεθούσιν οι κληρονόμοι του. "Όσοι όμως παρουσιάζονταν, δέν έφταναν άρκετές αποδείξεις συγγενείας με τόν Μοροζίνη κ' έτσι οι άπαιτητά τής κληρονομίας του πλουσίου Βενετσιάνου έγιναν πολλοί, σάν τήν άμμο τής θάλασσας. "Όλοι οι "Ιταλοί έλεγαν πώς τόν είχαν πρόγονο! "Αξάφια, ο "Αϊών του Φιλήμονος έδημοσίευσε τὰ καθέκαστα τής «Υποθέσεως Μοροζίνης» με τήν γαργαλιστική λεπτομέρεια, ότι το ποσό ήταν 20.000.000 χρυσά φράγκα. Άμέσως τότε ξεφύτρωσαν και στην Ελλάδα σάν τὰ μανιτάρια πολυάριθμοι κληρονόμοι τού Μοροζίνη, ιδίως Έπτανήσιοι και άλλοι νησιώτες. "Ενας μάλιστα, από κάποιο νησι τών Κυκλάδων, έφερε στό δικηγόρο κ. "Αντώνιο Μάτεση οικογενειακά έγγραφα, που έδιναν κάποιες έλπίδες, ότι πράγματι καταγόταν από τούς Μοροζίνηδες. "Ο κ. Μάτεσης άνέλασε τήν υπόθεσι κ' έστειλε άνθρωπο στή Βενετία, νά παρουσιάσθι στό δικηγόρο τής κληρονομίας Μοροζίνη, τού Μάριο Φόρτις, και νά συνεννοηθι μαζί του. "Ο άπεισταλμένος τού κ. Μάτεση θρήκε τόν διαπρεπή βενετσάνο δικηγόρο στό κομψό παλατάκι του, στην πλατεία Ρίο-Παπάρνα και τού εξέθεσε τόν σκοπό τής έπισκεψέως του. "Ο κ. Φόρτις χαμογέλασε.

—Περάστε, σάς παρακαλώ, απ' έδω, ειπε δείχνοντας τού πλαγιού δωμάτιο.

"Επήγαν μαζί σ' ένα ευρύχωρο δωμάτιο, που όλοι του οι τοίχοι ήσαν σκεπασμένοι με ντουλάπια, γεμάτα δικογραφίες.

—Βλέπετε όλες αυτές τις δικογραφίες; ειπε ο Βενετσάνος δικηγόρος. "Όλες είναι για τήν κληρονομία Μοροζίνη. Τώρα που μπήκε στό χορό και ή Ελλάδα βιά μου χρειαστή κ' άλλο δωμάτιο!

Κατόπιν αύτου, ο άπεισταλμένος τού "Αθηναίου δικηγόρου έφυγε άπογοητευμένος, πελάσαν από τότε πολλά χρόνια και ή περιουσία τού Μοροζίνη άκόμη περιμένει τόν πραγματικό κληρονόμο της.

ΣΟΦΑ ΛΟΓΙΑ

ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Τὰ άνθη, είναι ή απόδοσις τών φιλημάτων τού ήλιου προς τήν γήν.

Κάρμεν Σ ύ λ θ α

"Η φωτεινές και ή σκοτεινές γραμμές τής ζωής μας, χάρις στην άρμονία τών αντίθέσεων, άποτελούν όλη τή δύναμι κ' όλο τόν χρωματισμό τής ζωής μας.

Π ώ π

Κατά τή γνώμη μου, τρία πράγματα άπαιτούνται για τήν εύδαιμονία του ανθρώπου: σωματική υγεία, πνευματική έλευθερία και άγνω άισθήματα.

Λαμαρτίνος

"Από τού νά κυνηγάς ένα γερανό, καλύτερα είναι νάχης ένα σπουργίτη στα χέρια.

Θερβαντές

Μή δίνετε ποτέ χρήματα σ' έκείνου που σάς ζητά πολλά. άφου προηγουμένως σάς γύρισε ένα μικρό ποσόν που σάς χρωστούσε.

Κικέρων

ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ ΤΗΣ ΠΕΝΝΑΣ

ΕΥΘΥΜΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

ΞΑΝΘΗ - ΜΕΛΑΧΡΟΙΝΗ

Πόσες φορές σάς έχω πη και πόσες τραγουδήσει
Πώς έχω σάν θεότρελλος ως τώρα άγαπήσει
Μονάχα τις ξανθές.

Σάν πώ ξανθή, τού στόμα μου, εϋθύς κολλά σάν μέλι
"Ενώ για τις μελαχροίνες καθόλου δέν με μέλλει
Και...όμως τι τὰ θές!

Αϋτ' ή ξανθούλα π' άγαπώ με μάτια γαλανά
"Εμαύρισε που όλομερις στον ήλιο τριγυρνά
Κ' άγίνθη μελαχροινή.

Μιά τήν θωρό μελαχροινή και σάν έαυθούλα μια
Και δέν άντέγω και σάν δυο τήν τούση νοστιμιά
Και ή καρδιά μου λαχταρεί και για τις δυο ποει.

Η ΒΟΥΛΗ

Φοικώδης κωλομαργαριά, κακομαργαριά με τού σουδάλι,
έγυθασες για τήν άπάρτια, άουσταγία πού μεγάλη,
χιλιάδες δυο έπερωτήσεις, άφώροτος άνοησία,
περί άερων συζητήσεως, σευγάλα εις τής εργασία
όλιγοι λόγοι τού "Ηγέτου, κι'ότι άλλο κάνουν οι τρέλλοι
με τσάνιν κ' ύφος Περικλέτου, σημαίνει "Ελληνική Βουλή.

ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ

Όυτε με γνωρίζεις, οϋτε σέ γνωρίζω,
που και που μου ρίχνεις μια ματιά γοργή,
κι' όμως σάν με θέλεις κάποτε νομίζω
πώς δέν μάς χωρίζει τίποτε στή γή.

"Αν σου πώ πως έρωσ τήν καρδιά μου καιέ,
δέν σα τού πιστεύσης, όπως κι' αν στί πώ,
κι' όμως, δέν ήξεύρω, κάτι τι μου λέει,
—κ' ίσως είν' αλήθεια —ότι σ' άγαπώ.

Όυτε με γνωρίζω, οϋτε με γνωρίζεις,
όμως σάν διαθαίνεις κ' έτοι με θωρείς,
όπως νά τού ξερις, κάτι μου χωρίζεις,
όπως νά τού ξερω κάτι μ' άφαιρείς.

Η ΑΜΑΡΤΩΛΗ

Τώρα που χόρτασες φιλή,
με παρατὰς, άμαρτωλή,
και σκεύεσαι για τήν τιμή και για τού γόητρό σου.
Πώς είναι τάχατες ντροπή
μιά παντρεμένη—τι θά πη!...
σέ ξενή άνάπη νά ζητὰ παρηγορία—τό θιό σου!..

Πέ το, σαράτα, παστρικά,
νοικοκυρία κ' άντρικά,
πώς ή καρδούλα σου ζητὰ μαζί μου, πειά, νά κόψη,
γιατί άγκαλιά θ' έρς πιο θερμή
κι' άσε στην μπάντα τήν τιμή,
που τώρα στα γεράματα, τήν έλασες υπ' όψει...

Μή λόγος τάχα είναι κρυφός,
που άφότου γνώρισες τού φως
όλο και με καφούρηδες καινούριους φιγουράρεις,
που κατατάσεις σ' άριθμούς
και σχηματίζεις ούλαφους
και θά μπορούσες τούμπαλα, με δαυτούς νά φορμάρης:

Κάθε γωνιά και άπαυτός
κάθε ντουρσέκι πιστικός,
ό "Ολυμπος, σάν νάσουνε με τις σαράντα θρύσες...
και μου μιλάς περί τιμή,
ένω δέν στέκεσαι στιγμή
κι'όλο στους δρόμους τριγυρνάς με γκιόσες και με κίσες!

"Άλλο δέν έχω νά σου πώ
Και μόνο, γιατί σ' άγαπώ,
σου δίνω κάποια σύμβουλή και φρόντισε νά πράξης.
Καθρέφτη αν έχης, πέ τρέλλι,
κάντου κομμάτια τού υαλί,
γιατί όταν δης τή φάτσα σου, δέ θέλω νά τρομάξης..

Ο ΑΓΓΕΛΗΣ